

दिनांक १.१.९५ पर्यंतच्या पात्र
झोपड्यांना राष्ट्रीय गलिच्छ वस्ती सुधार
योजना लागू करून, ही योजना गृहनिर्माण
व विशेष सहाय्य विभागामार्फत
राबविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग

शासन निर्णय क्र. सुविधा १०२०/सीआर -६६/झोपसु-१

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२

दिनांक : १० ऑगस्ट, २०००.

वाचा : शासन निर्णय क्रमांक-सुविधा-१०९७/सीआर-४५६३/झो.१,

दि. १.१०.१९९९.

प्रस्तावना : राज्यातील नागरी गलिच्छ वस्तीमधील स्थिती सुधारण्यासाठी व गलिच्छवस्तीमधील रहिवाशांना मुलभूत सामाजिक व भौतिक सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी प्रथम टप्प्यात १९८५ पर्यंतच्या पात्र झोपडीधारकांना केंद्र शासन पुरस्कृत राष्ट्रीय झोपडपट्टी सुधार योजना १०० टक्के अनुदान तत्वावर राबविण्याबाबतचा निर्णय राज्य शासनाने संदर्भाधिन दिनांक १ ऑक्टोबर, १९९९ च्या शासन निर्णयानुसार घेतलेला आहे.

२. राज्य नागरी विकास यंत्रणेच्या कार्यकारी मंडळाच्या दिनांक १२.१०.९९ च्या बैठकीत राष्ट्रीय झोपडपट्टी सुधार योजना ही नगर विकास विभागाकडे पुन्हा हस्तांतर न करता ती गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभागामार्फत कायम स्वरूपाे राबवावी व नगरपरिषदा/महानगरपालिकामध्ये योजनेचे केलेल्या कामाचे संनियंत्रण व कामाचा आढावा सुडा/डुडा मार्फत करण्यात येईल, जिल्ह्यातील नगरपरिषदांसाठी या योजनेचे संनियंत्रण व समन्वयाची जबाबदारी जिल्हा नागरी विकास यंत्रणेची (डुडा) यांची राहिल, याप्रमाणे निर्णय

३. त्याचप्रमाणे राज्यातील सन १९९१ च्या जनगणनेनुसार ज्या शहरांची लोकसंख्या ५० हजार वा त्यापेक्षा जास्त आहे अशा राष्ट्रीय गलिच्छ वस्ती सुधार योजना लागू असलेल्या ६१ शहरांमधील १९८५ नंतर निर्माण झालेल्या १९९५ पर्यंतच्या पात्र झोपडीधारकांना देखील या योजनेत समाविष्ट करावे ही बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

४. वरील परि. २ व ३ च्या अनुषंगाने राष्ट्रीय झोपडपट्टी सुधार कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणी संदर्भात केंद्र शासनाने आखलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार राष्ट्रीय झोपडपट्टी सुधार योजना हा कार्यक्रम १०० टक्के अनुदान तत्वावर विभागामार्फत राबविण्याच्या संदर्भात शासनाने खालीलप्रमाणे सुधारीत निर्णय घेतलेले आहेत.

शासन निर्णय :

- १) केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय गलिच्छवस्ती सुधारणा कार्यक्रम ही योजना कायम स्वरूपाे गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभागामार्फत राबविण्यात येईल.
- २) राज्यातील ज्या शहरांमध्ये झोपडपट्टी सुधार योजना लागू आहे अशा ६१ महानगरपालिका/नगरपालिका क्षेत्रातील दिनांक १.१.१९९५ पर्यंतच्या पात्र झोपडपट्ट्यांना ही योजना लागू करून या योजनेचा लाभ देण्यात येईल.
- ३) राष्ट्रीय गलिच्छवस्ती सुधार योजनेतर्गत नगर परिषद/महानगरपालिका इत्यादीने केलेल्या कामाचे संनियंत्रण व कामाचा आढावा सुडा/डुडा मार्फत करण्यात येईल. जिल्ह्यातील नगर परिषदांसाठी या योजनेचे संनियंत्रण व समन्वयाची जबाबदारी जिल्हा नागरी विकास यंत्रणेची (डुडा) राहिल.
- ४) योजनेची अंमलबजावणी, तांत्रिक तथा प्रशासकीय मंजूरी देण्याच्या कामासाठी म्हाडाची नियुक्ती करण्यात येत आहे. गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभागाच्या निबंधनाखाली केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार म्हाडा या योजनेची अंमलबजावणी करील.
- ५) ही योजना राबविताना मुलभूत भौतिक व सामाजिक सुविधाबाबतचे जी सर्वसाधारण मानके निश्चित करण्यात आलेली आहेत, त्यामध्ये आवश्यकतेनुसार २० टक्के बदल करण्याचे अधिकार जिल्हा नागरी विकास यंत्रणेस (डुडा) यांना देण्यात येत आहेत.

६) या योजनेंतर्गत घरबांधणी व निवारा सुधार या घटकासाठी किमान १० टक्के निधी खर्च करण्याचे बंधन असल्याने शासनाच्या निदेशानुसार किमान १० टक्के निधी घरबांधणी व निवारा सुधार या घटकासाठी खर्च करण्याचे बंधन संबंधित नगर परिषद/महानगरपालिका व संस्था यांना राहिल.

७) शासन निर्णय दि. १.१०.१९९९ अन्वये राष्ट्रीय गलिच्छ वस्ती सुधार योजना, मुंबई मध्ये बृहमुंबईच्या मालकीच्या जमिनीवर बृहमुंबई महानगरपालिकेमार्फत व इतर जमिनीवर मुंबई झोपडपट्टी सुधार मंडळामार्फत राबविण्यात येईल असा जो निर्णय घेण्यात आलेला होता तो निर्णय कायम करण्यात आलेला आहे. बृहमुंबई व्यतिरिक्त इतर ६० शहरामध्ये संबंधित महानगरपालिका व नगरपालिका यांचेमार्फत ही योजना राबविण्यात येईल. नागपूर शहरामध्ये नागपूर महानगरपालिकेबरोबर नागपूर सुधार प्रत्यास या संस्थेमार्फत देखील ही योजना राबविण्यात येईल.

८) पूर्वीच्या राज्य झोपडपट्टी सुधार योजनेनुसार झोपडपट्ट्या सुधार समित्या स्थापन करण्याचा निर्णय रद्द करण्यात आलेला आहे. आता राष्ट्रीय गलिच्छ वस्ती सुधार योजनेअंतर्गत केद्र शासनाच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार महानगरपालिका/नगरपालिका यांनी सुधार समित्या स्थापन कराव्यात.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने.

कि/म
१०/८/२०००
(ल.दा.व्यास)

निर्णयित
दिनांक १७ सप्टेंबर २०००
वही

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव.
- २) मा.मुख्य सचिव.
- ३) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव.
- ४) मा.मंत्री (गृहनिर्माण) यांचे खाजगी सचिव,
- ५) मा.राज्यमंत्री (गृहनिर्माण) यांचे खाजगी सचिव.
- ६) प्रधान सचिव (नगर विकास विभाग), मंत्रालय, मुंबई
- ७) प्रधान सचिव (नियोजन विभाग), मंत्रालय, मुंबई